

BIBLIOΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ - BOOKREVIEWS

Christos Baloglou: *Die Vertreter der Mathematischen Nationalökonomie in Deutschland zwischen 1838 and 1871*, εκδ. Metropolis Verlag, Marburg 1995, σελ. 1-382.

Το βιβλίο αυτό που αποτελεί την διδακτορική διατριβή του συγγραφέα στο Πανεπιστήμιο της Φρανκφούρτης έχει ως αντικείμενο τη διερεύνηση του έργου των εκπροσώπων της «μαθηματικής οικονομικής» στην Γερμανία μεταξύ 1838 και 1871. Εισαγωγικά ο Μπαλόγλου ακολουθώντας τον I. Fischer ορίζει ως «μαθηματική οικονομική» την διατύπωση οικονομικών προβλημάτων ή φαινομένων μέσω εξισώσεων, μοντέλων ή με μορφή γραφημάτων (σ. 23). Ο χρονικός ορίζοντας της διερεύνησης προσδιορίζεται όχι από παράγοντες που έχουν σχέση με εξελίξεις στο χώρο της γερμανικής οικονομικής σκέψης, αλλά από τα ορόσημα που έθεσαν στην οικονομική θεωρία οι Cournot (1838) και Jevons (1871). Εκτός της εισαγωγής και των συμπερασμάτων το βιβλίο χωρίζεται σε 8 κεφάλαια.

Το πρώτο (σ. 27-73) αναφέρεται στις προσπάθειες διατύπωσης οικονομικών προβλημάτων στη γερμανία με τη χρήση των μαθηματικών πριν το 1838. Αναφορά γίνεται στους v. Hermann, Kroncke και v. Thunen, Lang, v. Buquoy, Steinlein και κυρίως στον K-H Rau (σ. 60-68). Οι παραπάνω συγγραφείς εισήγαγαν τη μαθηματική ανάλυση σε θέματα αρκετά διαφορετικά μεταξύ τους όπως η θεωρία της ζήτησης και της ανταλλαγής, ο προσδιορισμός του κόστους μεταφοράς, το βέλτιστο βάθος του οργάνου και ο ορισμός το σχηματισμού κεφαλαίου. Γεγονός παραμένει ότι ο Rau αποδεικνύεται ο πιο συστηματικός χρήστης της μαθηματικής μεθόδου, είτε σε προβλήματα που αφορούν τη διάρθρωση της απασχόλησης σε μια κλειστή οικονομία ή την άριστη έκταση της γεωργικής καλλιέργειας, είτε σε προβλήματα που αφορούν την ανοικτή οικονομία (σ. 67-8).

Το δεύτερο κεφάλαιο (σ. 75-100) είναι αφιερωμένο στη λεπτομερειακή εξιστόρηση της διατύπωσης της ποσοτικής θεωρίας του χρήματος από συγγραφείς του γερμανόφωνου χώρου. Με διαρκή έλεγχο των πηγών και μέσω αυτού με την εξακρίβωση των επιρροών που δέχτηκαν οι επί μέρους συγγρα-

φείς, δίνεται το ιστορικό της ποσοτικής θεωρίας του χρήματος σε μαθηματική μορφή, στο οποίο ξεχωρίζουν οι Lang, Rau, Kaufmann και Roscher.

Το τρίτο κεφάλαιο (σ. 101-129) είναι αφιερωμένο αποκλειστικά σε ένα συγγραφέα, τον K. H. Hagen. Αρχικά παρουσιάζεται η θεωρία της αξίας του Hagen, αλλά το μεγαλύτερο μέρος καταλαμβάνει η κριτική του προς την διατύπωση της θεωρίας του εξωτερικού εμπορίου από τον Cournot (σελ. 111-129).

Και το τέταρτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο σε ένα συγγραφέα, αυτή τη φορά στον K. H. Rau (σελ. 131-176). Με συνεχείς αναφορές σε μη γερμανούς συγγραφείς που προηγήθηκαν του Rau, δίνεται μια πλήρης εικόνα της διατύπωσης της θεωρίας της ισορροπίας της αγοράς από τον Rau, και της συμβολής του στην οικονομική του χώρου.

Το πέμπτο κεφάλαιο (σ. 177-237) αναφέρεται στη μαθηματική διατύπωση της θεωρίας του μισθού και του τόκου. Εξέχουσα φυσιογνωμία εδώ αναδεικνύεται ο v. Thunen (σελ. 177-209) και οι επίγονοι του Helferrich, Laspeyres, Knapp και Brentano.

Το έκτο κεφάλαιο (σελ. 239-287) επιστρέφουμε και πάλι σε μεμονωμένους συγγραφείς. Αντικείμενο μελέτης είναι εδώ ο H. H. Gossen, ο πρωτοπόρος της υποκειμενικής θεωρίας της αξίας και της ανταλλαγής. Το έβδομο κεφάλαιο (σ. 289-344) είναι αφιερωμένο στην ανάλυση του H. V. Mangoldt για τη θεωρία του σχηματισμού των τιμών και την θεωρία της ανταλλαγής στην παγκόσμια αγορά.

Τέλος, το όγδοο και πιο ισχνό όλων κεφάλαιο (σ. 345-350) αναφέρεται στον K. Marx και στην πιθανή σχέση του πρώτου τόμου του «Κεφαλαίου» με τα μαθηματικά.

Το βιβλίο του Μπαλόγλου είναι ένα άρτια δομημένο, σχεδόν εγκυκλοπαιδικής μορφής βοήθημα, που, και λόγω της εξαιρετικής του βιβλιογραφικής τεκμηρίωσης, διεκδικεί επάξια τον χαρακτηρισμό του έργου που μπορεί να αποτελέσει τη βάση για παραπέρα μελέτη και έρευνα. Εξαντλεί το θέμα του, ανασύρει από την αφάνεια ή τη λησμονιά λιγότερο γνωστούς συγγραφείς που χρησιμοποίησαν τη γλώσσα των μαθηματικών και τους τοποθετεί δίπλα σε περισσότερο γνωστούς οικονομολόγους. Επίσης, πράγμα που είναι εξαιρετικής σημασίας, συνδέει όλη αυτή την επιστημονική παραγωγή στο γερμανόφωνο χώρο με εξελίξεις στο χώρο της «μαθηματικής οικονομικής» παγκοσμίως. Με την έννοια αυτή η παρούσα διατριβή αποτελεί συμβολή σε μια πιθανή, μέλλουσα να προκύψει «ιστορία της μαθηματικής οικονομικής» που

θα λάβει υπόψη τις παρόμοιες εξελίξεις και σε άλλες χώρες του κόσμου, πλην της Γερμανίας.

Οι παραπάνω σκέψεις αυτόματα οριοθετούν και πιθανές αντιρρήσεις σε αυτή τη μορφή προσέγγισης της ιστορίας της οικονομικής σκέψης. Δίνοντας έμφαση στην σταδιακή εισαγωγή της μαθηματικής ανάλυσης και μόνο, από διάφορους συγγραφείς σε διάφορα πεδία της οικονομικής επιστήμης, ο Μπαλόγλου δεν μελετά, επειδή βέβαια δεν τα θεματοποιεί καν, αλλά θέματα ίσως μεγαλύτερης σημασίας, για την ιστορία των οικονομικών ιδεών, όπως για παράδειγμα την παρατεταμένη αντίσταση της πλειοψηφίας των Γερμανών οικονομολόγων, που ούτως ή άλλως ακολουθούσαν την Ιστορική Σχολή, προς μια «μαθηματική» άρα μη «ηθική» οικονομική επιστήμη. Το παράδειγμα του Marx επίσης είναι αρκετά διδακτικό. Αφού το λογικό σύμπαν της θεωρίας του Marx ανήκει σε ένα εντελώς διαφορετικό επίπεδο αναφοράς απ' αυτό των υπολοίπων συγγραφέων είναι φανερό ότι δεν είναι δυνατόν να αποτελέσει μέρος μιας ενιαίας «μαθηματικής οικονομικής», παρά το γεγονός ότι η θεωρία που μπορεί να τύχει πλήρους μαθηματικής διατύπωσης (πρβλ. Valtukh 1987).

Παρά τις παραπάνω επισημάνσεις θα πρέπει συμπερασματικά να υπογραμμιστεί η πρωτοτυπία και η χρησιμότητα της συμβολής του Μπαλόγλου σε μια ανεξερεύνητη ως πρόσφατα περιοχή της γερμανικής και μέσω αυτής, της παγκόσμιας οικονομικής σκέψης.

Βιβλιογραφία

- Cournot A.* (1838), *Recherches sur les principes mathematiques de la theorie des richesses*, Paris.
- Jevons, W. S.* (1871) *The theory of political economy*, London.
- Valtukh, K. K.* (1987). *Marx's theory of commodity and surplus value. Formalised exposition*, Moscow.

Μ. ΨΑΛΙΔΟΠΟΥΛΟΣ
Πάντειο Πανεπιστήμιο

Δημητρίου Σακκά, «Δυτική Ελλάδα: Αναπτυξιακές δυνατότητες και προοπτικές», Έκδοση ΚΕΠΕ, Νο 26, 1996

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια της κατάρτισης από το ΥΠΕΘΟ του Σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΣΠΑ 1994-1999) και αναφέρεται ειδικότερα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Στην εργασία παρουσιάζονται συγκεκριμένα α) η κοινωνικοοικονομική κατάσταση (πληθυσμός, φυσικοί πόροι, επίπεδο παραγωγής και ευημερίας) που επικρατούσε στην περιφέρεια στις αρχές της τρέχουσας ΙΟετίας, β) οι υπάρχουσες και διανοιγόμενες νέες αναπτυξιακές δυνατότητες και προοπτικές και γ) οι προτάσεις για την τελική διαμόρφωση της στρατηγικής περιφερειακής ανάπτυξης της περιόδου 1994-1999 που συμπίπτει με την εφαρμογή του αντίστοιχου περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ) 1994-1999. Στο στατιστικό τέλος παράρτημα εμφανίζονται τα κυριότερα στατιστικά δεδομένα (συγκριτικά στοιχεία και δείκτες) που αντικατοπτρίζουν το κοινωνικοοικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο ανάπτυξης της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Κ. Καραμπάτσου - Παχάκη: «Θέματα Γεωργίας, Αγροτικής και Τοπικής Ανάπτυξης», Έκδοση ΚΕΠΕ, Νο 23, 1996

Η έκθεση «Θέματα γεωργίας, αγροτικής και τοπικής ανάπτυξης» αποτελείται από οκτώ αυτοτελείς εργασίες που εκπονήθηκαν στα πλαίσια διαφόρων προγραμμάτων στα οποία συμμετείχε το ΚΕΠΕ, και οι οποίες αντανακλούν την άποψη της συγγραφέως σχετικά με την στρατηγική ανάπτυξης των πιο μικρών, απόκεντρων και σχετικά ασθενών οικονομιών, σε ένα πλαίσιο αυξανόμενης ενοποίησης των αγορών.

Οι τρεις πρώτες αφορούν την γεωργία και σκιαγραφούν τις πιέσεις που έχει υποστεί μετά την ένταξη στην Κοινότητα. Ιδιαίτερη ανάλυση γίνεται για τη χειροτέρευση του εξωτερικού ισοζυγίου των αγροτικών προϊόντων.

Οι επόμενες τρεις αφορούν την πολιτική για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών ενόψει της απώλειας ανταγωνιστικότητας των παραδοσιακών δραστηριοτήτων, ιδίως στις πιο απομακρυσμένες περιοχές.

Οι δύο τελευταίες αποτελούν προέκταση της ανάλυσης για τις κατά τεκμήριο πιο απόκεντρες και απομονωμένες περιοχές που είναι τα νησιά.